

İKİNCİ BÖLÜM KARAR

EMEL KAYNAR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2013/3667

Karar Tarihi : 10/6/2015

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucular : Emel KAYNAR

Naime TIĞLI

Hatice TUNCA

Erkan TUNCA

Vekilleri : Av. Hayati YILMAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi (İSKİ) Genel Müdürlüğünce kamulaştırma işlemi yapılmaksızın ve bedeli ödenmeksizin taşınmaza el konulması nedeniyle mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddiası hakkındadır.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 31/5/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca 30/11/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 9/1/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 10/3/2014 tarihli görüş yazısına karşı başvurucular beyanlarını sunmuşlardır.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. İstanbul ili Ümraniye ilçesi 333 ada 6 parsel (yeni 18 pafta 4196 parsel) numaralı 541 m² büyüklüğündeki taşınmaz, Devlet Su İşleri (DSİ) Genel Müdürlüğünce 26/2/1974 tarihinde kamulaştırılarak o tarihteki taşınmaz malikleri F.D. ve müştereklerine kamulaştırma işlemi tebliğe çıkarılmış ve aynı tarihte malikler adına T.C. Merkez Bankası İstanbul Şubesine taşınmaz bedeli bloke edilmiştir. Maliklerin belirtilen adreste bulunamaması üzerine tebligat iade edilmiştir.

8. Anılan taşınmazın tapu kaydında kamulaştırma kararına dayalı işlem yapılmamış olup, başvuruçuların murisi Niyazi Tunca ve başvuruçu Naime Tıǧlı 27/11/1974 tarihinde taşınmazı satın almışlar ve adlarına tapuya tescil ettirmişlerdir.

9. 31/5/1976 tarihinde yeniden yapılan tapulama sonunda taşınmaz, kamulaştırma işlemine ilişkin şerh olmaksızın başvuruçuların murisi Niyazi Tunca ve başvuruçu Naime Tıǧlı adına tapuya tescil edilmiştir.

10. DSİ Genel Müdürlüğü tarafından 10/12/1976 tarihinde kamulaştırma şerhi tapu kaydına işlenmiş, Niyazi Tunca ve Naime Tıǧlı'ya 25/8/1977 tarihinde Noter aracılığıyla kamulaştırma işlemi tebliğe çıkarılmıştır.

11. Beşiktaş 3. Noterliğince, tebliğ işlemlerine dair belgelerin imha edildiği bildirilmiştir.

12. T.C. Merkez Bankası İstanbul Şubesinin yazısında, F.D. ve müşterekleri adına bloke edilen bedelin DSİ Genel Müdürlüğünün yazısı gereği 4/12/1997 tarihinde Ziraat Bankası Kadıköy Şubesine havale edildiği, Naime Tıǧlı adına herhangi bir ödeme yapılmadığı bildirilmiştir.

13. Taşınmaz, kamulaştırma şerhi ile birlikte başvuruçular adına tapuya tescillidir.

14. Taşınmaz, DSİ Genel Müdürlüğü tarafından İSKİ Genel Müdürlüğünün kullanımına devredilmiştir.

15. Başvuruçular, İSKİ Genel Müdürlüğü aleyhine 23/2/2007 tarihinde Ümraniye 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları davada, İstanbul ili Ümraniye ilçesinde bulunan taşınmazlarına kamulaştırma yapılmaksızın ve bedeli ödenmeksizin el atıldığı iddiasıyla kamulaştırmaz el atmaya dayalı taşınmaz bedelinin ödenmesi isteminde bulunmuşlardır.

16. Davalı, taşınmazın DSİ tarafından kamulaştırılarak İdarenin kullanımına verildiğini, Yukarı Dudullu su deposu sahasında kaldığını, süresi içinde dava açılmadığını belirterek davanın reddini istemiştir.

17. İSKİ Genel Müdürlüğünün 30/3/2007 tarihli yazısına göre taşınmaz, Yukarı Dudullu su deposu ve Kozyatağı isale hattı sahasında bulunmaktadır.

18. Mahkemece, 21/5/2009 tarihli ve E.2007/111, K.2009/391 sayılı kararla, davanın, kamulaştırmaz el atmaya dayalı tazminat davası olduğu belirtilerek, taşınmazın su

deposu alanında bulunduğu ve yapılaşmasının engellenerek el atıldığı, usulüne uygun kamulaştırma işlemi yapılmadığı, zira bankaya bloke edilmekle tamamlanan bir kamulaştırma işleminde sonraki maliklere tekrar kamulaştırma işleminin gönderilmemiş olması ve bu tebligattan sonra da paranın bloke edildiğinin belirtilmemiş olmasının kamulaştırma işleminin usulüne uygun yapılmadığını açıkça gösterdiği, bilirkişi heyeti raporunda belirtildiği üzere taşınmazın bedelinin ödenmediği gerekçesiyle davanın kabulüne, 757.400,00 TL'nin, 23/2/2007 tarihinden itibaren yasal faiziyle davalıdan tahsiline karar verilmiştir.

19. Temyiz üzerine, Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 22/6/2010 tarihli ve E.2010/8703, K.2010/11895 sayılı ilâmiyla, davanın, kamulaştırmaz el atılan taşınmaz bedelinin tahsili istemine ilişkin olduğu, taşınmazın su deposu ve Kozyatağı isale hattı inşaat alanında kaldığından 1974 yılında DSİ tarafından kamulaştırıldığı, kamulaştırma bedelinin o tarihteki malikleri adına bankaya bloke edildiği ve kamulaştırmaya ilişkin belgelerin davacılar 25/8/1977 tarihinde usulüne uygun olarak tebliğ edildiği, bu durumda geçerli bir kamulaştırma işlemi bulunup, kamulaştırmaz el atmadan söz edilmeyeceği gibi, 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 14. maddesinde yazılı 30 günlük hak düşürücü süre içinde dava da açılmadığından davanın reddine karar verilmesi gerekirken kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiş ve hüküm bozulmuştur.

20. Karar düzeltme istemi, Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 16/2/2011 tarihli ve E.2010/16568, K.2011/2480 sayılı ilâmiyla reddedilmiştir.

21. Mahkemece bozma kararına direnilerek, 1/11/2011 tarihli ve E.2011/234, K.2011/620 sayılı kararla, *“Taşınmaz su deposu alanında bulunmakta olup kullanımı sınırlandırılmıştır. Kamulaştırma bedeli 31/5/1974 tarihinde F.D. ve müşterekleri adına T.C. Merkez Bankası İstanbul Şubesine bloke edilmiştir. Davalı İdarenin davacılar 25/8/1977 tarihinde noter tebligatı yapıldığına dair savunması incelenmiş ancak noter tebliğ evrakı dosyaya sunulmamıştır. Tebliğ evrakı yerine geçmek üzere davalı İdarece ‘Niyazi Tunca: Bizcat kendisine 25/8/1977 de tebliğ edildi’ yazısı gönderilmiştir. Bu yazının noter evrakı olduğuna dair hiçbir ibare bulunmamaktadır. Zira söz konusu yazı noter evrakının eki mahiyetinde değildir. İdarenin, kamulaştırılacak taşınmaz mala ait plan yazısının arkasına elle yazılan, kimin tarafından imza edildiği anlaşılamayan boş bir sayfaya yazılı beyandan ibarettir. İlgili tebliğ evrakının Noter tarafından imha edildiği bildirilmiştir. Dolayısıyla 25/8/1977 tarihli ‘tebliğ edildi’ yazısının noter tebliğ evrakı olduğu kabul edilmemiştir. Kamulaştırma işlemine karşı 30 gün içinde idari yargıda ve takdir olunan bedel ile maddi hatalara karşı da adli yargıda dava açılabilir. Ancak 30 günlük hak düşürücü sürenin başlangıcı, taşınmaz malın sahibine usulüne uygun olarak yapılacak noter tebliğ işleminden sonra başlamaktadır. Kamulaştırma işleminin başvuruçulara usulüne uygun olarak tebliğ edilmediği, ibraz edilen tebligat evrakının noter tebliğ evrakı olduğunun davalı idare tarafından ispatlanamadığı, boş bir kağıt üzerine gelişi güzel yazılan ‘tebliğ edildi’ yazısının noter evrakı olarak kabul edilemeyeceği anlaşılmıştır. Böyle bir yazının noter evrakı olarak kabul edilmesi, idarenin sunduğu her tür yazının kayıtsız şartsız doğruluğunun kabul edileceği anlamına gelir. Dolayısıyla 30 günlük dava açma süresinin de başlamadığı, Dudullu su deposu ve Kozyatağı isale hattı alanı içinde kalan dava konusu taşınmaza davalı tarafından kamulaştırmaz el atıldığı gerekçesiyle ilk hükümde direnilmesine, 757.400,00 TL'nin yasal faiziyle davalıdan tahsiline”* karar verilmiştir.

22. Davalının temyizi üzerine, Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 4/7/2012 tarihli ve E.2012/5-208, K.2012/443 sayılı ilâmiyla direnme hükmünün bozulmasına karar verilmiştir.

Kararın gerekçesi şu şekildedir:

“Dava, kamulaştırmasız el atma nedeniyle taşınmaz bedelinin tahsili istemine ilişkindir. Uyuşmazlık, taşınmazın usulüne uygun olarak kamulaştırılıp kamulaştırılmadığı ile davanın 30 günlük hak düşürücü süre içinde açılıp açılmadığı noktasında toplanmaktadır.

26/2/1974 tarihinde taşınmazın o tarihteki malikleri adına kamulaştırma bedelinin bankaya bloke edildiği ve maliklere noter aracılığıyla tebligat gönderildiği, tebligatların bila ikmal iade edildiği, bu aşamada dava konusu taşınmazın satış ve tapulama nedeniyle 31/5/1976 tarihinde davacı Naime Tıǧlı ile diğer davacıların murisleri Niyazi Tunca adına tescil edildiği, İdarece 22/8/1977 tarihinde Naime Tıǧlı ve Niyazi Tunca'ya kamulaştırma evraklarının noter aracılığıyla tebliğinin istendiği, dosya içerisinde mevcut kamulaştırma evrakı üzerine, ilgili noterce onaylanmak suretiyle tebliğ işleminin yerine getirildiğine dair şerh verildiği, buna göre malik Niyazi Tunca'ya bizzat, malik Naime Tıǧlı'ya ise birlikte ikamet eden kızı Güler Tıǧlı aracılığı ile tebligat yapıldığı anlaşılmaktadır.

2942 Sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 'Dava hakkı' başlığı altında düzenlenen 14. maddesinin 1. fıkrasında 'Kamulaştırılacak taşınmaz malın sahibi, zilyedi ve diğer ilgililer noter veya köy ihtiyar kurulu aracılığıyla yapılan tebligat gününden, kendilerine tebligat yapılmayanlara tebligat yerine geçmek üzere gazete ile yapılan ilan tarihinden veya köy odasına asılmak suretiyle yapılan ilan süresinin bitiminden itibaren otuz gün içinde, kamulaştırma işlemine karşı idari yargıda ve takdir olunan bedel ile maddi hatalara karşı da adli yargıda dava açabilecekleri' hükmü öngörülmüştür.

Bu haliyle, mal sahibi yönünden açılacak davalarda, zamanaşımı ve hak düşürücü sürelerin başlangıcında; ilke olarak, mal sahibinin hakkını dava edebilir duruma geldiği tebliğ tarihinin esas alınması gerektiği açıktır.

Anılan ilkeye tek istisna, 24/6/1994 tarih ve E.1993/3, K.1994/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı ile getirilmiştir. Anılan kararda, mal sahibine daha önce kamulaştırma işlemi ile ilgili yasaya uygun bir bildirim yapılmamış olması halinde, Kamulaştırma Kanunu'nun 14. maddesinde öngörülen 30 günlük hak düşürücü sürenin tapuda ferağ işleminin yapıldığı tarihte başlayacağı, benimsenmiştir.

Böylece, kamulaştırma hukukunda, hak arama durumunda olan taşınmaz mal sahibi yönünden dava ve talep haklarının kullanılması, idarece yapılacak bildirime bağlanmıştır.

Açıklanan yasal durum çerçevesinde; mal sahibi takdir edilen bedele ve maddi hatalara karşı kamulaştırma işlemi tebliğ edilmiş ise tebliğ tarihinden, yasaya uygun bir tebligat yapılmamış ise tapuda ferağ işleminin yapıldığı tarihten itibaren, ancak 30 günlük hak düşürücü süre içerisinde dava açabilecektir.

Belirtilmelidir ki, hak düşürücü süre, hâkim tarafından kendiliğinden göz önünde tutulması gereken, davada 'itiraz' olarak başvurulması zorunlu olan ve zamanaşımı gibi 'kesme' ve 'durma' hükümlerine bağlı olmayan, uyulmama halinde 'hakkın' kaybına yol açan, diğer bir ifade ile hakkın özünü ortadan kaldıran süredir.

Gerek mülga 6830 sayılı gerek 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 14. maddesinde öngörülen 15 ve 30 günlük sürenin, hak düşürücü süre olduğu kuşkusuzdur. Hak böylece düştükten sonra, idarenin muhtesat bakımından ayrı bir takdir yaptırması ve mal sahibine kamulaştırma belgelerinin yeniden tebliği dahi düşen hakkı kullanma imkânı bahsetmez.

Öte yandan, davadaki talep sonucunun ıslah yoluyla artırılması ya da değiştirilmesi için, o hakkın maddi hukuk açısından mevcut bulunması gerekir. Hiç var

olmayan veya başlangıçta var olmakla birlikte hak düşürücü süre nedeniyle ortadan kalkan bir hak için, usul hukukunun kurum ve kuralları kullanılarak talepte bulunulması mümkün değildir.

Yine, dava yoluyla bir hak talebinde bulunulması için o hakkın maddi hukuk bakımından mevcut bulunması gerektiğinden, hak düşürücü sürenin geçirilmesiyle özü ortadan kalkan bir hak için, kamulaştırmaz elatmadan söz edilerek bedel istenemeyeceği kuşku ve duraksamadan uzaktır.

Görüldüğü üzere; 30 günlük hak düşürücü süre geçirildikten sonra maddi hata davası açılmayacağı gibi ıslah yoluyla da maddi hata davası açılması ya da kamulaştırmaz el atma nedenine dayanılarak bedel istenilmesi olanaklı değildir. Kamulaştırma bedelinin artırılması davasında fazlaya ilişkin hakkın saklı tutulmuş olması da, mal sahibine bu sürenin geçmesinden sonra maddi hata isteminde bulunma hakkını vermez.

Bu açıklamalardan anlaşıldığı üzere; idarece kamulaştırma kararı alınmış ve bedel bankaya bloke edilmiş olmasına karşın, işlem tarihinde yürürlükte bulunan mevzuat uyarınca, 6830 sayılı Kanunun 13. maddesi veya 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 13. maddesi uyarınca mal sahibine yapılmış tebligat yoksa ve buna rağmen taşınmaz maliki kamulaştırmayla ilgili dava açmaya yarayacak doğru ve sağlıklı bilgileri öğrenmişse o tarihten itibaren 30 gün içinde bedele karşı dava açması gerekir. Kamulaştırma belgelerinin usulüne uygun tebliğ edilmesi halinde ise, hak düşürücü sürenin tebliğ tarihinden itibaren başlatılması gerektiği duraksamadan uzaktır.

Somut olayın incelenmesinde, dava konusu taşınmaz hakkında 5/2/1974 tarihinde kıymet takdir komisyonu raporu düzenlendiği, 26/2/1974 tarihinde taşınmazın o tarihteki malikleri adına kamulaştırma bedelinin bankaya bloke edildiği ve maliklere noter aracılığı ile tebligat gönderildiği, tebligatların bila ikmal iade edildiği, bu aşamada dava konusu taşınmazın satış ve tapulama nedeniyle 31/5/1976 tarihinde davacı Naime Tıgılı ile diğer davacıların murisleri Niyazi Tunca adına tescil edildiği, idarece 22/8/1977 tarihinde Naime Tıgılı ve Niyazi Tunca'ya kamulaştırma evraklarının noter aracılığı ile tebliğinin istendiği, dosya içerisinde mevcut kamulaştırma evrakı üzerine ilgili noterce onaylanmak suretiyle tebliğ işleminin yerine getirildiğine dair serh verildiği, buna göre malik Niyazi Tunca'ya 'bizzat', malik Naime Tıgılı'ya ise 'birlikte ikamet eden kızı Güler Tıgılı' aracılığı ile tebligat yapıldığı anlaşılmaktadır.

İlgili noterlikçe taşınmazın maliklerine yapılan tebligat parçasının aslı gönderilememiş ise de, davalı idare tarafından dosyaya ibraz edilen tebligata ilişkin belge suretinde, tebligatın noter aracılığı ile usulüne uygun olarak yapıldığı anlaşıldığından, tebligat belgesinin aslına gerek olmadığı, idarece kamulaştırma evrakının yöntemince tebliğ edildiğinin kanıtlandığı kabul edilmiştir.

Öte yandan, davacı Naime Tıgılı'ya yapılan tebligatın, kızı Güler Tıgılı'nın nüfus kaydı uyarınca 7201 sayılı Kanunun 22. Maddesinin, tebliğ tarihinde yürürlükte olan şekli itibarıyla 'görünüşüne nazaran onbeş yaşından aşağı olmaması ve bariz surette ehliyetsiz bulunmaması' şartlarını taşımadığı yönünde bir iddia veya savunmada da bulunulmaması karşısında usulüne uygun şekilde yapıldığının kabulü zorunludur.

Bu durumda, dava konusu taşınmaz maliklerine 25/8/1977 tarihinde usulüne uygun olarak tebligat yapıldığı anlaşıldığından, davacıların kamulaştırma işlemini tebligatın yapıldığı 25/8/1977 tarihinde öğrendikleri, buna göre davanın hak düşürücü süre içinde açılmadığının kabulü zorunludur.

Hal böyle olunca, Yerel Mahkemece, aynı yöne işaret eden ve Hukuk Genel Kurulunca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyularak, davacılara yapılan tebligat işleminin geçerli olduğu, bu itibarla kamulaştırma işleminin öğrenildiği 25/8/1977 tarihinden sonra davanın hak düşürücü süre içinde açılmadığı gözönünde tutulmak suretiyle davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yanılığlı gerekçe ile davanın kabulüne ilişkin önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır. Direnme kararı bu nedenle bozulmalıdır.”

23. Başvurucuların karar düzeltme istemi, Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 28/11/2012 tarihli ve E.2012/5-1230, K.2012/906 sayılı ilâmiyla reddedilmiştir.

24. Ümraniye Adliyesinin kapatılmasından sonra yargılamaya devam eden İstanbul Anadolu 13. Asliye Hukuk Mahkemesince bozma kararına uyularak, 9/4/2013 tarihli ve E.2012/1046, K.2013/135 sayılı kararlar davanın reddine karar verilmiştir.

25. Karar, 9/4/2013 tarihinde verilmiş ve gerekçeli karar 24/4/2013 tarihinde yazılmıştır.

26. Başvurucular, 31/5/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

27. Gerekçeli karar, 7/6/2013 tarihinde başvuruculara tebliğ edilmiştir.

28. Başvurucular, temyiz yoluna başvurmamışlardır.

B. İlgili Hukuk

29. 31/8/1956 tarihli ve 6830 sayılı mülga İstimlâk Kanunu’nun 13. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“İstimlâki kararlaştırılan yerlerin tapu ve tapu kaydı yoksa vergi kayıtları ile ve ayrıca haricen yapılacak tahkikatla tesbit edilen mal sahibi, zilyed ve diğer alâkalılarından ikametgâhı tesbit edilmiş olanlara istimlâk olunacak gayrimenkulün plân veya ebatlı krokisi, istimlâk kararı ve takdir olunan kıymeti ve istimlâkin hangi idare lehine yapıldığı ve açılacak davalarda husumetin kime tevcih edileceği 15 gün içinde noter marifetiyle tebliğ olunur. Tebligatta Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri tatbik olunur...”

30. Mülga 6830 sayılı Kanun’un 14. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“İstimlâk olunacak gayrimenkulün sahibi, zilyed ve diğer alâkalılar veya istimlâki yapan idare tarafından 13 üncü madde gereğince ikametgâhlarında tebligat yapılmış olanlar tebliğ tarihinden itibaren 15 gün, bunlar haricindekiler son ilân tarihinden itibaren 30 gün içinde istimlâk muamelesine karşı Şûrayı Devlette ve takdir edilen bedel ile maddi hatalara karşı da gayrimenkulün bulunduğu mahal asliye hukuk mahkemesinde dâva açabilirler. Şu kadar ki, Şûrayı Devlete müracaat edildiği takdirde mahkemeye müracaat müddeti Şûrayı Devlet kararının katîleştiği tarihten, bu karar aleyhine karar tashihi istenmiş ise bu talebin reddine dair ilâmın tebliği tarihinden cereyana başlar.”

31. 2942 sayılı Kanun’un 24/4/2001 tarihli ve 4650 sayılı Kamulaştırma Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun’un 21. maddesi ile yürürlükten kaldırılmadan önceki 13. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kamulaştırılması kararlaştırılan taşınmaz malın, 7 nci maddedeki usule göre tespit edilen sahibi, zilyet ve diğer ilgililerden adresi tespit olunanlara tebliğ edilmek üzere; kamulaştırılacak taşınmaz malın kamulaştırılmasına uygun ölçekli

bir plan veya ölçekli krokisi, kamulaştırma kararı, takdir olunan kıymeti, kamulaştırma karşılığının veya ilk taksidinin milli bankalardan birine hak sahibi adına yatırıldığına dair belge, kamulaştırmanın hangi idare yararına yapıldığı ve açılacak davalarda husumetin kime yöneltileceği bedelin bankaya yatırıldığı tarihten başlayarak otuz gün içinde notere verilir. Noter onbeş gün içinde belgeleri tebliğe çıkarır. Noterler tarafından tebligat giderlerinden başka noterlik ücret tarifesinin 8 inci maddesi uyarınca ücret alınır. Köy yararına kamulaştırmalarda tebligat, ihtiyar kurulundan en az üç üyenin önünde yapılır ve düzenlenen tutanak birlikte imzalanır. Belgelenen tebliğ geçerlidir. Doğrudan tebligat ile beraber yukarıda yazılı kararlar ayrıca ilan olunur.”

32. 4650 sayılı Kanun’un geçici 1. maddesi şöyledir:

“Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte, kamulaştırma kararı alınmış ancak henüz tebligata çıkarılmamış kamulaştırmalarda bu Kanun hükümleri, diğerlerinde önceki hükümler uygulanır.”

33. 2942 sayılı Kanunu’nun 14. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kamulaştırmaya konu taşınmaz malın maliki tarafından 10 uncu madde gereğince mahkemece yapılan tebligat gününden, kendilerine tebligat yapılamayanlara tebligat yerine geçmek üzere mahkemece gazete ile yapılan ilan tarihinden itibaren otuz gün içinde, kamulaştırma işlemine karşı idari yargıda iptal ve maddi hatalara karşı da adli yargıda düzeltim davası açılabilir.”

34. 2942 sayılı Kanun’a, 18/6/2010 tarihli ve 5999 sayılı Kamulaştırma Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 1. maddesiyle eklenen geçici 6. maddenin birinci fıkrası şöyledir:

“Kamulaştırma işlemleri tamamlanmamış veya kamulaştırması hiç yapılmamış olmasına rağmen 9/10/1956 tarihi ile 4/11/1983 tarihi arasında fiilen kamu hizmetine ayrılan veya kamu yararına ilişkin bir ihtiyaca tahsis edilerek üzerinde tesis yapılan taşınmazlara veya kaynaklara kısmen veya tamamen veya hatta irtifak hakkı tesis etmek suretiyle malikin rızası olmaksızın fiili olarak el konulması sebebiyle, malik tarafından ilgili idareden tazminat talebinde bulunulması halinde, öncelikle uzlaşma yoluna gidilmesi esastır.”

35. 2942 sayılı Kanun’un, 24/5/2013 tarihli ve 6487 sayılı Bazı Kanunlar ile 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun’un 21. maddesi ile değiştirilen geçici 6. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kamulaştırma işlemleri tamamlanmamış veya kamulaştırması hiç yapılmamış olmasına rağmen 9/10/1956 tarihi ile 4/11/1983 tarihi arasında fiilen kamu hizmetine ayrılan veya kamu yararına ilişkin bir ihtiyaca tahsis edilerek üzerinde tesis yapılan taşınmazlara veya kaynaklara kısmen veya tamamen veya hatta irtifak hakkı tesis etmek suretiyle malikin rızası olmaksızın fiili olarak el konulması sebebiyle, mülkiyet hakkından doğan talepler, bedel talep edilmesi hâlinde bedel tespiti ve diğer işlemler bu madde hükümlerine göre yapılır. Bu maddeye göre yapılacak işlemlerde öncelikle uzlaşma usulünün uygulanması dava şartıdır.”

36. 16/5/1956 tarihli ve 1956/1-6 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu Kararı şöyledir:

“Taşınmazına kamulaştırmaz el konulan malik, el atmanın önlenmesi davası açabileceği gibi, bu eylemli duruma razı olduğu takdirde taşınmaz bedelini isteme

hakkı da bulunmaktadır. Taşınmaz sahibinin el konulan taşınmazın bedelini talep ederek dava açması halinde, taşınmazın el koyma tarihindeki bedeli değil, mülkiyet hakkının devrine razı olduğu tarih olan dava tarihindeki değerinin belirlenerek tahsiline karar verilir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

37. Mahkemenin 10/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruçuların 31/5/2013 tarihli ve 2013/3667 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruçuların İddiaları

38. Başvuruçular, Ümraniye ilçesinde bulunan taşınmazlarına İSKİ Genel Müdürlüğü tarafından kamulaştırma yapılmaksızın ve taşınmazın bedeli ödenmeksizin el konulduğunu, kamulaştırmaz el atmaya dayalı olarak açtıkları taşınmaz bedelinin ödenmesi davasının kabulüne karar verildiği halde, Yargıtay 5. Hukuk Dairesince hükmün bozulduğunu, Mahkemece verilen direnme kararının da Yargıtay Hukuk Genel Kurulunca bozulduğunu, bunun üzerine Mahkemece davanın reddine karar verildiğini, kamulaştırma işlemine ilişkin olarak idare tarafından herhangi bir tebligat gönderilmediğini, geçerli olduğu ileri sürülen tebligatın kendilerine ulaşmadığını, taşınmazı satın aldıkları önceki malikler adına yapılan tebligatın kendilerini bağlamayacağını, dolayısıyla usulüne uygun olarak yapılan bir kamulaştırma işleminin bulunmadığını, Mahkemece verilen kabul kararının Yargıtay Hukuk Genel Kurulunca bozulması nedeniyle davanın reddine dair kararın temyiz edilmediğini ve bireysel başvuru hakkının kullanıldığını, taşınmazın bedelinin ödenmediğini belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve maddi tazminat talep etmişlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Başvuru Yollarının Tüketilmesi Yönünden İnceleme

39. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“...Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.”

40. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“İhale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir.”

41. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, “ikincil nitelikte bir kanun yolu” olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

42. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır.

43. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, başvuruçunun, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarını öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları

zamanında bu mercilere sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir. Bu şekilde olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz (*Bayram Gök*, B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 19).

44. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve genel mahkemeler önünde dayanılmayan iddialar Anayasa Mahkemesi önünde şikâyet konusu edilemeyeceği gibi genel mahkemelere sunulmayan yeni bilgi ve belgeler de Anayasa Mahkemesine sunulamaz (*Bayram Gök*, § 20).

45. Başvuru yollarının tüketilmesi ilkesi, hukuk sisteminde öngörülen usul kurallarına riayet edilmesini gerektirir. Zira başvuru yollarının tüketilmesi için usule ilişkin koşullara ve sürelerle uymak gerekir. Başvurucunun hukuk yollarını tüketmeye çalıştığı, ancak kendi ihmali nedeniyle usul gerekliliklerini yerine getiremediği hallerde başvuru, hukuk yolları tüketilmediği için reddedilir.

46. Başvuru konusu olayda, başvuru, İSKİ Genel Müdürlüğü aleyhine açtıkları kamulaştırmasız el atmaya dayalı taşınmaz bedelinin ödenmesi davasının reddedildiğini, daha önce verilen davanın kabulüne dair karar Yargıtay Hukuk Genel Kurulunca bozulduğu için Mahkemece verilen ret kararını temyiz etmediklerini ve bireysel başvuru haklarını kullandıklarını belirterek, bedeli ödenmeksizin taşınmazlarına el konulduğunu, bu şekilde mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

47. Başvurucular tarafından İSKİ Genel Müdürlüğü aleyhine Ümraniye 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan dava sonunda, Mahkemece, usulüne uygun bir kamulaştırma işleminin yapılmadığı, taşınmazın su deposu içine alınarak el atıldığı ve tapu kaydına da “kamulaştırılacaktır” şerhinin konularak binalaşmasının sınırlandırıldığı gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmiştir. Temyiz sonucu Yargıtay 5. Hukuk Dairesince hükmün bozulması üzerine Mahkemece ilk hükümde direnilmesine karar verilmiştir. Direnme kararının temyizi sonucu Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından direnme kararının bozulmasına hükmedilmiş, başvuru, başvuru karar düzeltme talepleri, Yargıtay Hukuk Genel Kurulunca reddedilmiştir. Mahkemece Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararına uyularak davanın reddine karar verilmiştir.

48. Başvurucular, Mahkemece verilen davanın reddine dair kararın temyizinde hukuki yarar görmedikleri için temyiz yoluna başvurmamışlar ve bireysel başvuru haklarını kullanmışlardır.

49. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) içtihadına göre, genel bir kural olarak başvuru, dava konusuyla ilgili ulusal içtihadı göre yapacağı bir temyiz başvurusunun başarısız olacağını ispat ederse, başvuru iç hukuk yollarını tüketmiş olduğu kabul edilecektir (bkz. *Kleyn ve Diğerleri/Hollanda*, B.no: 39343/98, 6/5/2003, § 156).

50. Temyiz mahkemesinin yakın zamanda vermiş olduğu ve başvuru davasına da uygulanacak nitelikte bir karar varsa ve temyiz mahkemesinin bu kararı değiştirmesi ihtimal dâhilinde görünmüyorsa başvuru, olağan başvuru yollarını tüketmiş sayılacaktır (*Deniz Baykal*, B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 30).

51. Yukarıda belirtildiği üzere Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulması için olağan kanun yollarının tüketilmesi gerekir. Ancak somut olayda başvuru açısından temyiz yoluna başvurulması, tüketilmesi gerekli bir yol olarak kabul edilemez. Zira aynı karara yönelik olarak temyiz mercileri kararlarını vermişler ve Derece

Mahkemesince de temyiz mercilerinin verdikleri karar doğrultusunda hüküm kurulmuştur. Bu anlamda Mahkemece verilen son karara karşı temyiz yolunun etkili bir başvuru yolu olarak kabul edilmesi, başvuruçulara aşırı bir külfet yükleyebilir. Dolayısıyla Mahkemece verilen son karara karşı temyiz yoluna başvurulmadan yapılan bu başvuru, olağan kanun yoluna başvurulmadığı için başvuru yollarının tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemez nitelikte değerlendirilemez. Zira başvuruçular Mahkemece verilen davanın kabulü kararına yönelik olarak, olayın şartları dâhilinde, olağan kanun yollarını tüketmek için kendilerinden beklenen her şeyi yapmışlardır. Bu aşamadan sonra başvuruçulardan Derece Mahkemesince verilen son karara yönelik olarak da temyiz yoluna başvurmalarını beklemek, bireysel başvuru hakkının kullanılması önünde orantısız bir engel oluşturabilir (*Deniz Baykal*, § 31).

52. Temyiz yolu açık olan bir hükme yönelik olarak, etkili görmedikleri veya hukuki yararları olmadığı için bu yola başvurmayan başvuruçular doğrudan Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru haklarını kullanabilirler.

53. Başvuru konusu olayda, Mahkemece verilen davanın kabulüne dair kararın Yargıtay 5. Hukuk Dairesince bozulması üzerine Mahkemece ilk hükümde direnilmiştir. Direnme kararının temyizi üzerine Yargıtay Hukuk Genel Kurulunca direnme kararının bozulmasına hükmedilmiş, başvuruçuların karar düzeltme talepleri, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından reddedilmiştir. Mahkemece Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararına uyularak davanın reddine karar verilmiştir. Dolayısıyla somut olaya ilişkin olarak Mahkemece verilen ilk kararlar incelenmiş ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından, davanın reddine karar verilmesi gerekirken kabulüne karar verilmesi doğru görülünceye kadar hüküm bozulmuştur. Mahkemece, Yargıtay 5. Hukuk Dairesi ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararları doğrultusunda verilen davanın reddine dair karara karşı olağan kanun yollarına başvurulmasında hukuki yararın bulunduğu ve başvuruçuların hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yollarını tüketmediklerinden söz edilemez. Sonuç olarak temyiz yolu açık olan bir hükme yönelik olarak, etkili görmedikleri veya hukuki yararları olmadığı için bu yola başvurmayan başvuruçular açısından başvuru yollarının tüketildiğinin kabul edilmesi gerekir.

b. Mülkiyet Hakkının İhlali İddiası

54. Başvuruçular, İSKİ Genel Müdürlüğü aleyhine açtıkları kamulaştırmasız el atmaya dayalı taşınmaz bedelinin ödenmesi davasının reddedildiğini, davanın kabulüne dair karar Yargıtay Hukuk Genel Kurulunca bozulduğu için Mahkemece verilen ret kararını temyiz etmediklerini ve bireysel başvuru haklarını kullandıklarını belirterek, bedeli ödenmeksizin taşınmazlarına el konulduğunu, bu şekilde mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

55. Başvuruçuların, kamulaştırma kararı alındığı halde bedeli ödenmeksizin İSKİ Genel Müdürlüğü tarafından kullanılan taşınmaz bedelinin ödenmemesi nedeniyle mülkiyet haklarının ihlali iddiaları açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de görülmediğinden başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

56. Başvuruçular, Ümraniye ilçesinde bulunan taşınmazlarına İSKİ Genel Müdürlüğü tarafından kamulaştırma yapılmaksızın ve bedeli ödenmeksizin el konulduğunu, kamulaştırmaz el atmaya dayalı açtıkları taşınmaz bedelinin ödenmesi davasının reddedildiğini ve taşınmaz bedelinin ödenmediğini, usulüne uygun olarak yapılan bir

kamulaştırma işleminin bulunmadığını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

57. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, mülkiyet hakkının ihlali iddiası yönünden kamulaştırma bedelinin başvurularda ödenip ödenmediği hususunda bir açıklık bulunmadığını, DSİ Genel Müdürlüğünden kamulaştırma bedelinin ödenip ödenmediği hususunun sorularak bu durumun açıklığa kavuşturulması gerektiğini, taşınmazın bedeli başvurularda ödenmemiş ise başvuru sahiplerinin ödeme için önce idareye sonra da icra takibi yoluna başvurmaları gerektiğini, dosya kapsamından bu yönde bir müracaatın olup olmadığının anlaşılmadığını, başvuru sahiplerinin diğer iddialarının esas itibarıyla maddi ve hukuki vakıaların değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına, dolayısıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğunu, bu yönden derece mahkemelerince getirilen çözümün adil olup olmamasının açıkça keyfîlik içermedikçe bireysel başvuru incelemesine tabi tutulamayacağını bildirmiştir.

58. Başvuru sahipleri, Bakanlık görüşüne katılmadıklarını, taşınmazın kamulaştırma bedellerinin ödenmediğini, Derece Mahkemesince bu hususun araştırıldığını ve taşınmazın bedelinin ödenmediğinin belirlendiğini, davalı İdarenin, kamulaştırma bedelini kamulaştırma tarihinde malik olmayan F.D. ve müşterekleri adına bankaya bloke ettiğini, kendilerine hiçbir ödeme yapılmadığını, bu hususların Derece Mahkemesi dava dosyasında bulunduğunu, taşınmazın kamulaştırma bedeli ödenmediği için kamulaştırmayı el atmaya dayalı taşınmaz bedelinin ödenmesi davası açtıklarını belirtmişlerdir.

59. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

60. Anayasa'nın "Mülkiyet Hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

61. Anayasa'nın "Kamulaştırma" kenar başlıklı 46. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Devlet ve kamu tüzelkişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek kişilerin peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idari irtifaklar kurmaya yetkilidir.

Kamulaştırma bedeli ile kesin hükme bağlanan artırım bedeli nakden ve peşin olarak ödenir. Kanunun taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hallerde, taksitlendirme süresi beş yılı aşamaz; bu takdirde taksitler eşit olarak ödenir.

İkinci fıkrada öngörülen taksitlendirmelerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz uygulanır."

62. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) Ek 1 No.lu Protokol'ün "Mülkiyetin korunması" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka hâlel getirmez."

63. Anayasa'nın 35. maddesi ve Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi benzer düzenlemelerle mülkiyet hakkına yer vermiştir.

64. Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi üç temel kuraldan oluşmaktadır. Birinci kural, genel olarak mülkiyetten barışçıl yararlanma veya mülkiyete saygı ilkesidir. Bu husus, birinci fıkranın ilk cümlesinde düzenlenmiştir. İkinci kural mülkiyetten yoksun bırakmayı düzenler ve bunu belirli koşullara bağlı kılar. Bu da aynı fıkranın ikinci cümlesinde düzenlenmiştir. Üçüncü kural ise devletlerin kamu yararına uygun olarak ve bu amacın gerektirdiği ölçüde yasaların uygulanması yoluyla mülkiyetin kullanımını kontrol etme yetkisini tanıır, bu ise ikinci fıkrada yer almaktadır (bkz. *Sporrong ve Lönnroth/İsveç*, B. No: 7151/75, 7152/75, 23/9/1982, § 61).

65. Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesindeki düzenlemeye benzer şekilde Anayasa'nın 35. maddesi de, birinci fıkrasında mülkiyet hakkını tanımış, ikinci ve üçüncü fıkralarında ise mülkiyet hakkının sınırlandırılması ve bu sınırlandırmanın ölçütü belirtilmiştir.

66. Mutlak değil sınırlanabilir bir hak olan mülkiyet hakkı Anayasa'da yer alan temel hak ve özgürlüklerin sınırlama rejimine tabidir. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında Anayasa'nın 13. maddesindeki ölçütler göz önüne alınmak zorundadır. Bu sebeple mülkiyet hakkına getirilen sınırlandırmaların denetiminin, Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçütler çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

67. Mülkiyet hakkına getirilen sınırlandırmanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen öze dokunmama, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilmiş olma, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

68. Somut olayda çözümlenmesi gereken ilk mesele, mülkiyet hakkına yönelik bir müdahale bulunup bulunmadığını belirlemektir. Sonraki aşamalarda, varlığı kabul edilen müdahalenin meşru amaçlara dayanıp dayanmadığının, söz konusu hakkın özünü zedeleyecek ölçüde kısıtlanıp kısıtlanmadığının, kısıtlamanın gerekli olup olmadığının ve kullanılan araçların orantısız olup olmadığının tespit edilmesi gerekir.

i. Müdahalenin Varlığı Hakkında

69. Başvurucular, Ümraniye ilçesinde bulunan taşınmazlarına İSKİ Genel Müdürlüğü tarafından kamulaştırma yapılmaksızın ve bedeli ödenmeksizin el konulduğunu, kamulaştırmaksız el atmaya dayalı olarak açtıkları taşınmaz bedelinin ödenmesi davasının reddedildiğini, usulüne uygun olarak yapılan bir kamulaştırma işleminin bulunmadığını

79. Davalı İSKİ Genel Müdürlüğü, taşınmazın 1974 yılında kamulaştırılarak kamulaştırma bedelinin o tarihteki malikleri adına Bankaya bloke edildiğini, 25/8/1977 tarihinde kamulaştırmaya ilişkin belgelerin davacılara tebliğ edildiğini, dolayısıyla kamulaştırmaz el atmadan söz edilemeyeceğini, kamulaştırma işleminin tebliğinden itibaren 30 gün içinde dava açılmadığını savunarak davanın reddini talep etmiştir.

80. DSİ Genel Müdürlüğünce “Kamulaştırılacak Taşınmaz Mala Ait Plan” düzenlenerek kamulaştırma bedeli belirlenmiş, 6830 sayılı Kanun’un 6. maddesine göre kamulaştırma yapıldığı belirtilerek, Beşiktaş 3. Noterliğine hitaben yazı yazılmış ve tapu malikleri olan başvuru Naime Tıǧlı ile diğer başvuru Naime Tıǧlı’nın birlikte ikamet eden kızı Güler Tıǧlı’ya tebligatın teslim edildiğini, kamulaştırma bedelinin alındığına dair kaydın bulunmadığını bildirmiştir.

81. DSİ Genel Müdürlüğü, 16/4/2010 tarihli yazısında, Naime Tıǧlı ve Niyazi Tunca’ya 22/8/1977 tarihli Noter tebligatı gönderildiğini, Naime Tıǧlı’nın birlikte ikamet eden kızı Güler Tıǧlı’ya tebligatın teslim edildiğini, kamulaştırma bedelinin alındığına dair kaydın bulunmadığını bildirmiştir.

82. Başvuruculara ait taşınmazın kamulaştırılmasına karar verildiği tarihte yürürlükte bulunan 6830 sayılı Kanun’un 13. maddesinin birinci fıkrasına göre, “İstimlâki kararlaştırılan yerlerin tapu ve tapu kaydı yoksa vergi kayıtları ile ve ayrıca haricen yapılacak tahkikatla tesbit edilen mal sahibi, zilyed ve diğer alâkalılarından ikametgâhı tesbit edilmiş olanlara istimlâk olunacak gayrimenkulün plân veya ebatlı krokisi, istimlâk kararı ve takdir olunan kıymeti ve istimlâkin hangi idare lehine yapıldığı ve açılacak davalarda husumetin kime tevcih edileceği 15 gün içinde noter marifetiyle tebliğ olunur. Tebligatta Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri tatbik olunur...”

83. Aynı Kanun’un 14. maddesinin birinci fıkrasına göre ise “İstimlâk olunacak gayrimenkulün sahibi, zilyed ve diğer alâkalılar veya istimlâki yapan idare tarafından 13 üncü madde gereğince ikametgâhlarında tebligat yapılmış olanlar tebliğ tarihinden itibaren 15 gün, bunlar haricindekiler son ilân tarihinden itibaren 30 gün içinde istimlâk muamelesine karşı Şûrayı Devlette ve takdir edilen bedel ile maddi hatalara karşı da gayrimenkulün bulunduğu mahal asliye hukuk mahkemesinde dâva açabilirler. Şu kadar ki, Şûrayı Devlete müracaat edildiği takdirde mahkemeye müracaat müddeti Şûrayı Devlet kararının katileştiği tarihten, bu karar aleyhine karar tashihi istenmiş ise bu talebin reddine dair ilâmın tebliği tarihinden cereyana başlar.”

84. Somut olayda Derece Mahkemeleri arasındaki uyuşmazlık, başvuru 6830 sayılı mülga Kanun’a uygun olarak kamulaştırma işleminin tebliğ edilip edilmediği noktasında toplanmıştır. Ümraniye 2. Asliye Hukuk Mahkemesince 1/11/2011 tarihli direnme kararında, davalı tarafından yapılan tebligatın usulüne uygun olmadığı ve tebligat yapıldığının davalı tarafından ispatlanamadığı gerekçesiyle davanın kabulüne ve ilk hükümde direnilmesine karar verilmiştir (bkz. § 21).

85. Davalının temyizi üzerine, Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 4/7/2012 tarihli ilâmıyla davalı tarafından, kamulaştırma kararına ilişkin belgelerin usulüne uygun olarak tebliğ edildiği ve 30 gün içinde dava açılmadığı, dolayısıyla davanın reddine karar verilmesi gerekirken, kabulüne karar verilmesinin doğru olmadığı belirtilerek, direnme hükmünün bozulmasına karar verilmiştir (bkz. § 22).

86. Bozma kararına uyan İstanbul Anadolu 13. Asliye Hukuk Mahkemesi, bozma ilâmı doğrultusunda davanın reddine karar vermiştir.

87. Kamulaştırma işlemine ilişkin belgelerin usulüne uygun olarak tebliğ edilip edilmediği konusunda Ümraniye 2. Asliye Hukuk Mahkemesince ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulunca, davalının sunduğu belgelerin ve delillerin değerlendirilmesi sonucu farklı sonuçlara ulaşılmışsa da bu durumun, delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu anlaşılmıştır.

88. Somut olayda, Derece Mahkemeleri tarafından başvuruçulara ait taşınmazın kamulaştırıldığı belirtilmişse de Anayasa'nın 46. maddesine göre kamulaştırma işlemi için, kamu yararı amacının bulunması, kamulaştırma işleminin kanunda öngörülen usullere uygun olarak yapılması ve kamulaştırılacak taşınmazın bedelinin maliklerine ödenmesi gerekir. Bu şartların gerçekleşmediği durumlarda hukuka uygun bir kamulaştırmadan söz edilemez.

89. Anayasa'nın 46. maddesinde öngörülen ve temel ögesinin "*kamu yararı*" olduğu kabul edilen kamulaştırma, bir taşınmaz üzerindeki mülkiyet hakkının, kamu yararı için ve karşılığı ödenmek koşuluyla idarece kaldırılmasıdır. Kamulaştırmanın bir başka tanımlaması ise kamu yararı amacıyla, bir taşınmazın takdir edilen bedeli peşin verilmek üzere malikinin rızasına bakılmaksızın elinden alınmasıdır. Anayasa'nın 46. maddesinde öngörülen kamulaştırma, Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkına getirilmiş anayasal bir sınırlamadır. İdare kendisine Anayasa tarafından tanınan olanak ve yetkileri kanuna uygun bir biçimde kullanmaksızın taşınmaza el atarak kamulaştırma ilkelerine aykırı davranamaz. Ayrıca hak düşürücü sürelerin geçmesiyle taşınmaz malikinin her türlü dava açma hakkının engellenmesi ve taşınmazın hiçbir karşılık ödenmeden idareye geçmesi, mülkiyet hakkının sınırlanmasını aşan, hakkın özünü zedeleyen bir durumdur (AYM, E.2002/112, K.2003/33, K.T. 10/4/2003).

90. İdarenin her türlü eylem ve işleminin kanuni bir dayanağının bulunması gerekir. Yönetimin kanuniliği olarak adlandırılan bu ilke gereği idare, kaynağını kanundan almayan bir yetkiyi kullanamaz. Bunun doğal sonucu olarak Anayasa'nın 125. maddesinde, idarenin her türlü eylem ve işlemlerinin yargı denetimine tâbi olduğu ilkesi getirilmiştir. Buna göre idare, özel hukuk kişilerine ait taşınmazlara, kanunun verdiği yetkiyle ve ancak kanunda öngörülen şekilde malik olabilir. Anayasa'nın 35. maddesinde yer alan "*Mülkiyet hakkı kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabilir.*" hükmüne paralel olarak, Anayasa'nın 46. maddesinde kamulaştırmanın temel esasları açıkça düzenlenmiştir. Anayasa'nın 46. maddesindeki "*Devlet ve kamu tüzel kişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını kanunla gösterilen esas ve usullere göre kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idari irtifaklar kurmaya yetkilidir.*" şeklindeki hüküm gereği, idare, geçerli bir kamulaştırma işlemi olmaksızın hiçbir özel hukuk kişinin taşınmazına el koyamayacağı gibi, mülkiyet hakkının sağladığı yetkileri kanunun öngördüğü sınırı aşacak şekilde de sınırlayamaz.

91. Kamulaştırmasız el atma kavramı ise ilk olarak Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararları'nda değerlendirilmiştir. Yargıtay, 16/5/1956 tarihli ve E.1, K.6 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı'nda "... *Usulü dairesinde istimlak muamelesine tevessül edilmeksizin gayrimenkulü yola kalbedilen şahsın, esas itibariyle, gayrimenkulünü yola kalbeden amme hükmi şahsiyeti aleyhine men'i müdahale davası açmaya hakkı olduğuna, ancak dilerse bu fiili duruma razı olarak, mülkiyet hakkının amme hükmi şahsiyetine devrine karşılık gayrimenkulün bedelinin tahsilini de dava edebileceğine ...*" şeklinde tespit yapılmış, taşınmazına kamulaştırmasız el atılan kişinin idareye karşı müdahalenin önlenmesi veya taşınmazın mülkiyetinin idareye devredilmesi karşılığında bedelinin ödenmesini isteme hakkı olduğu hüküm altına alınmıştır.

92. Yine Yargıtayın 16/5/1956 tarihli ve E.1, K.7 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı'nda, "*Usulü dairesinde istimlak muamelesine tevessül edilmeksizin gayrimenkulü*

yola kalbedilen şahsın, gayrimenkulünün bedelinin tahsiline ilişkin olarak, gayrimenkulünü yola kalbeden hükmü şahsiyeti aleyhine açacağı bedel davasında müruzamanın mevzu bahis olamayacağına ve bu itibarla da, hadisede Borçlar Kanunu'nun 66. maddesinin tatbik kabiliyeti bulunmadığına..." karar verilmiş, kamulaştırmaz el atma halinde açılacak bedel davalarının zamanaşımına bağlı olmadığı belirtilmiştir.

93. Kamulaştırmaz el atma, idarenin haksız fiili niteliğinde olduğundan, el atmaya rağmen mülkiyet hakkı malikte kalmaktadır. Kamulaştırmaz el atma durumunda İçtihadı Birleştirme Kararı'na göre malikin, dilerse müdahalenin önlenmesi, dilerse taşınmazın mülkiyetinin idareye geçmesi karşılığı bedel ödenmesini isteme hakkı bulunmaktadır. Mülkiyet hakkının devam ettiği bir durumda, malikin taşınmazın idareye devri karşılığı açacağı bedel davasının zamanaşımına bağlı olması mümkün değildir. Zira malikin mülkiyet hakkı devam etmekte olup, idare açısından sebepsiz zenginleşme teşkil edecek bir durum söz konusu değildir. Bundan dolayı malik, fiili el atma devam ettiği sürece bu davayı açma hakkına sahiptir.

94. Kamulaştırma işlemi, kamu yararı kararı alınmasından taşınmazın edinilmesi aşamasına kadar birden çok idari işlemi gerektirmektedir. İdarenin, kamu yararı kararı almasından kamulaştırmanın gerçekleştiği aşamaya kadar bazı idari işlemleri yapmakla birlikte, kamulaştırma süreci tamamlanmadan taşınmaza fiilen el atması halinde de kamulaştırmaz el atma durumu söz konusu olur.

95. Somut olayda, başvuruçuların dava dilekçesi, davalı İdarenin cevap dilekçesi ile Mahkeme ve Yargıtay kararlarında açıkça belirtildiği üzere, başvuruçulara ait taşınmazda Dudullu su deposu ve Kozyatağı isale hattının yer aldığı anlaşılmaktadır. Taşınmazın, tapu sicilinde başvuruçular adına tescilli olmasına ve yalnızca "kamulaştırılacaktır" şerhi bulunmasına karşın, İdare tarafından kamulaştırma işlemi tamamlanmaksızın ve bedeli ödenmeksizin taşınmaza fiilen el atıldığı, başvuruçuların taşınmazı kullanmalarının fiilen engellendiği, bu şekilde mülkiyet hakkının ihlal edildiği kabul edilmiştir.

96. DSİ Genel Müdürlüğüne başvuruçulara ait taşınmazın kamulaştırılmasına karar verildiği ve kamulaştırma kararı alındığı, Derece Mahkemelerinin kararlarına göre kamulaştırma kararının başvuruçulara usulüne uygun olarak tebliğ edildiği kabul edilmişse de, kamulaştırma kararı alınan taşınmaz bedelinin başvuruçulara ödenmediği, taşınmazın tapu kaydında "kamulaştırılacaktır" şerhi bulunmasına rağmen Anayasa'nın 46. maddesine uygun olarak bedeli ödenmek suretiyle kamulaştırmanın gerçekleştirilmediği, yalnızca kamulaştırma kararı alınması ve bu kararın maliklere tebliğ edilmesi ile mülkiyet hakkının sona erdirilemeyeceği, dolayısıyla Derece Mahkemeleri tarafından, 30 gün içinde dava açılmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesinin, ortada bedeli ödenerek kamulaştırılan taşınmazın bulunmadığı hususu göz önünde bulundurulduğunda, başvuruçuların mülkiyet haklarına müdahale teşkil edeceği sonucuna ulaşılmıştır.

97. Başvuruçuların taşınmazının kamulaştırılmasına karar verilmiş ve Derece Mahkemelerince kamulaştırma kararının başvuruçulara tebliğ edildiği kabul edilmişse de, kamulaştırılmasına karar verilen taşınmaz bedelinin ödenmediği, bu durumda Anayasa'nın 46. maddesine uygun bir kamulaştırma işleminden söz edilemeyeceği, dolayısıyla kamulaştırmaz el atma durumunun söz konusu olduğu, bu şekilde başvuruçuların mülkiyet haklarına müdahale edildiği, yapılan bu müdahale nedeniyle 30 günlük dava açma süresinden de söz edilemeyeceği kabul edilmiştir.

98. Açıklanan nedenlerle taşınmaz üzerindeki mülkiyet hakkına, hukuk sisteminde öngörülen usuller dışında kamulaştırma yapılmaksızın ve taşınmazın bedeli ödenmeksizin el atılması mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder.

ii. Müdahalenin Haklı Sebeplere Dayanması Hakkında

99. Mülkiyet hakkına yapılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe anılan maddenin ihlalini teşkil edecektir. Bu itibarla, müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ze dokunmama, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilmiş olma, kanunlar tarafından öngörülme ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

1. Kanunlar Tarafından ngrlme

100. Başvuruculara ait taşınmaza ilişkin olarak, DSİ Genel Müdürlüğünce su deposu ve isale hattı kurulması amacıyla kamulaştırma kararı alındığı ancak başvurucuların taşınmazı satın aldığı tarihte tapu kayıtlarında kamulaştırmaya ilişkin herhangi bir şerhin bulunmadığı, satış tarihinden sonra tapu kaydına *“kamulaştırılacaktır”* şerhinin işlendiği anlaşılmıştır.

101. Demokratik toplumun temel ilkelerinden biri olan hukukun stnlğ, Sözleşme'nin tamamının ayrılmaz bir parçası olduğundan, 1 No.lu Ek Protokol'ün 1. maddesi her şeyden önce ve özellikle mülkiyete saygı gösterilmesinden yararlanma hakkına idari makamlar tarafından yapılan müdahalenin yasal olmasını gerektirmektedir (bkz. *Sarıca ve Dilaver/Türkiye*, ř 42).

102. Taşınmaz zerindeki mülkiyet hakkına, kamu yararı amacıyla olsa dahi hukuk sisteminde öngörülen usuller dışında kamulaştırma yapılmaksızın ve taşınmazın bedeli ödenmeksizin el atılması mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder.

103. Başvuru konusu olayda, kamu yararı amacıyla alınan kamulaştırma kararının Anayasa'nın 46. maddesine ve 6830 sayılı mülga Kanun'a uygun olduğu belirlenmiş olup, anılan kararın *“kanunlar tarafından öngörülme”* ltn karşıladığı sonucuna varılmıştır.

2. Meşru Amaç

104. Başvuru konusu olayda, başvuruculara ait taşınmaz üzerine su deposu ve isale hattı kurulması amacıyla kamulaştırma kararı alındığı, halen taşınmazda Dudullu su deposu ve Kozyatağı isale hattının bulunduğu anlaşılmıştır. DSİ Genel Müdürlüğünce kamulaştırma kararının alınmasındaki amacın, halkın su ihtiyaını karşılamak için su deposu kurulması olduğu, dolayısıyla kamu yararının olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

3. Ölçülülük

105. Son olarak, kamulaştırma kararı alındığı halde taşınmazın bedeli ödenmeksizin taşınmaza fiilen el atma şeklinde mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçülü olup olmadığđı değerlendirilmelidir.

106. Anayasa'nın 13. maddesinde ifade edilen *“lllk ilkesi”*, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin başvurularda öncelikli olarak dikkate alınması gereken bir güvencedir. Anayasa'nın 13. maddesinde demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük ilkeleri iki ayrı kriter olarak düzenlenmiş olmakla birlikte bu iki kriter arasında bir ilişki vardır. Nitekim Anayasa Mahkemesi nceki kararlarında demokratik toplum düzeni için gerekli olmak ile ölçülülük arasındaki bu ilişkiye dikkat çekmiş, *“Temel hak ve özgürlüklere yönelik her hangi bir sınırlamanın, demokratik toplum düzeni için gerekli nitelikte, başka bir ifadeyle güdülen kamu yararı amacını gerçekleştirmekle birlikte, temel haklara en az müdahaleye olanak veren ölçülü bir sınırlama niteliğinde olup olmadığının*

incelenmesi gerekir...” (AYM, E.2007/4, K.2007/81, K.T. 18/10/2007) diyerek, amaca, temel haklara en az müdahaleyle ulaşmayı sağlayacak aracın tercih edilmesi gerektiğine karar vermiştir.

107. Anayasa Mahkemesinin kararlarına göre ölçülülük, temel hak ve özgürlüklerin sınırlanma amaçları ile araç arasındaki ilişkiyi yansıtır. Ölçülülük denetimi, ulaşılmak istenen amaçtan yola çıkılarak bu amaca ulaşılmak için seçilen aracın denetlenmesidir. Bu sebeple mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerde, hedeflenen amaca ulaşabilmek için seçilen müdahalenin elverişli, gerekli ve orantılı olup olmadığı değerlendirilmelidir (*Adalet Mehtap Buluryer*, B. No: 2013/5447, 16/10/2014, § 106).

108. Bu bağlamda, başvuru konusu olay bakımından yapılacak değerlendirmelerin temel eksenini, bedeli ödenmeksizin başvuru sahiplerine ait taşınmazın el atılması şeklinde mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin “ölçülülük ilkesi”ne uygun olup olmadığı olacaktır.

109. Anayasa'nın 35. maddesine uygun olarak bir kimsenin mülkiyet hakkına devlet tarafından müdahale edilmişse veya malvarlığı üzerindeki hakları kullanılamaz hale getirilmişse, bu kişinin hakkının korunması gerekir. Bu da ancak mülkiyete konu malvarlığının değerinin ödenmesi suretiyle gerçekleştirilebilir. Kural olarak devlet tarafından el atılan malvarlığının değerini, devletin kendiliğinden ödemesi beklenir (*Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım*, B. No: 2013/711, 3/4/2014, § 62).

110. Başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin orantılı olabilmesi için ödenen tutarların enflasyonun etkilerinden arındırılarak güncelleştirilmesi, yani kamulaştırma tarihi ile ödeme tarihi arasında geçen süredeki hissedilir değer kaybını telafi edecek biçimde faiz uygulanması da gerekir (bkz. *Scordino/İtalya (no:1)*, B. No: 36813/97, 29/3/2006, § 258).

111. Yukarıda belirtildiği üzere Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı, malikine, sahibi olduğu mülk üzerinde dilediği gibi tasarrufta bulunma hakkını verir. Ancak kamu gücünü kullanan idare tarafından mülkiyet hakkının kullanılmasına sınırlama getirilebileceği gibi malikin tasarruf hakkının tamamen ortadan kaldırılması sonucunu doğuracak bir müdahalede de bulunulabilir. Kamu makamları tarafından yapılan bu müdahalelerin hukuki bir temele dayanması, kamu yararı şeklinde meşru bir amacının bulunması ve mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin meşru amaçla orantılı olması gerekir.

112. Kamulaştırmaz el atma uygulaması, hukuken taşınmazların maliki olan başvuru sahipleri, herhangi bir kamu yararı gerekçesi ile eylemini haklı kılmayan idareye karşı dava açmak zorunda bırakmaktadır. Böyle bir kamu yararı gerekçesinin gerçekliği ancak daha sonra mahkemeler tarafından bir değerlendirmenin konusu yapılmıştır. Başka bir deyişle, kamulaştırmaz el atmanın tespiti, her ne olursa olsun, idare tarafından isteyerek oluşturulmuş kanuna aykırı bir durumu hukuki olarak kabul etmeye ve idareye, kanuna aykırı davranışından fayda sağlama imkanı sunmaya yol açmaktadır (bkz. *Sarıca ve Dilaver/Türkiye*, § 43).

113. AİHM'e göre, idareye, resmi kamulaştırma kurallarının ötesine geçme imkânı sağlayan böyle bir uygulama, davacılar, öngörülemez ve keyfi bir sonuçla karşılaşma tehlikesi taşımaktadır. Söz konusu uygulama, yeterli derecede hukuki güvence temin edecek ve gerektiği şekilde gerçekleştirilen bir kamulaştırmanın alternatifini oluşturacak nitelikte değildir (bkz. *Scordino/İtalya (no:3)*, B. No: 43662/98, 17/5/2005 § 31).

114. Hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuk güvenliğini sağlayan, bütün etkinliklerinde hukuka ve Anayasa'ya uyan, işlem ve eylemleri bağımsız yargı denetimine bağlı olan devlettir. Devletin veya bir kamu tüzel kişinin, kamulaştırma işlemi olmaksızın temel insan haklarından olan mülkiyet hakkına keyfi bir şekilde el atarak bireylerin sahip oldukları taşınmazları üzerinde özgürce tasarruf etmelerinin engellenmesi ve mülkiyet haklarının ellerinden alınması hukuk devleti ilkesine aykırıdır (AYM, E.2002/112, K.2003/33, K.T. 10/4/2003).

115. Kamu tüzel kişilerinin herhangi bir şekilde kamulaştırma yapmadan bir taşınmaz üzerine kamu yararı amacıyla köprü, yol veya herhangi bir tesis yapmaları kamulaştırmaz el atmadır (AYM, E.2002/112, K.2003/33, K.T. 10/4/2003).

116. Anayasa'nın 35. maddesine göre kişilerin mülkleri ancak kanunla öngörülmüş usullerle ve kamu yararı gereği karşılığı ödenmek suretiyle ellerinden alınabilir. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi gereği kişilerin mülklerinden mahrum bırakılmaları halinde elde edilmek istenen kamu yararı ile mülkünden mahrum bırakılan bireyin hakları arasında adil bir denge kurulması gerekmektedir (*Mehmet Akdoğan ve Diğerleri*, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 37).

117. Başvuru konusu olayda başvurucular, Ümraniye 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları davada, tapu kaydı ile maliki oldukları Ümraniye ilçesinde bulunan taşınmazın İSKİ Genel Müdürlüğüne kamulaştırma yapılmaksızın fiilen el atılarak kullanıldığını ileri sürmüşler ve el atmanın tespiti ile taşınmazın bedelinin ödenmesini talep etmişlerdir.

118. Davalı İSKİ Genel Müdürlüğü, taşınmazın 1974 yılında kamulaştırılarak kamulaştırma bedelinin o tarihteki malikleri adına Bankaya bloke edildiğini, 25/8/1977 tarihinde kamulaştırmaya ilişkin belgelerin davacılara tebliğ edildiğini, dolayısıyla kamulaştırmaz el atmadan söz edilemeyeceğini, kamulaştırma işleminin tebliğinden itibaren 30 gün içinde dava açılmadığını savunarak davanın reddini talep etmiştir.

119. Gerçekten de dava konusu taşınmazın, F.D. ve M.D. adlarına tapuya kayıtlı iken DSİ Genel Müdürlüğüne 26/2/1974 tarihinde kamulaştırılması kararı alındığı, Kıymet Takdir Komisyonu tarafından takdir edilen kamulaştırma bedelinin F.D. ve müşterekleri adına 26/2/1974 tarihinde T.C. Merkez Bankası İstanbul Şubesine bloke edildiği belirlenmiştir.

120. Başvuruculardan Naime Tıgılı ile diğer başvurucuların murisi Niyazi Tunca, 27/11/1974 tarihinde, taşınmazı F.D. ve M.D.'den satın almışlar ve adlarına tapuya tescil ettirmişlerdir. Bu satış sırasında ve sonrasında düzenlenen tapu kayıtlarında kamulaştırmaya ilişkin herhangi bir şerh veya yazının tapu kaydında bulunmadığı anlaşılmıştır.

121. Ümraniye Tapu Sicil Müdürlüğü'nün 30/1/2009 tarihli yazısına göre taşınmazın halen Niyazi Tunca ve Naime Tıgılı adına tapuya kayıtlı olduğu, beyanlar hanesinde "*DSİ Genel Müdürlüğüne kamulaştırılacaktır*" şerhinin bulunduğu anlaşılmış, DSİ Genel Müdürlüğü, kamulaştırma bedelinin alındığına dair kaydın bulunmadığını bildirmiştir.

122. T.C. Merkez Bankası yazısında, Naime Tıgılı adına herhangi bir ödeme yapılmadığı belirtilmiştir.

123. Somut olayda Derece Mahkemeleri arasındaki uyuşmazlık, başvuruculara 6830 sayılı mülga Kanun'a uygun olarak kamulaştırma işleminin tebliğ edilip edilmediği

noktasında toplanmış olup, bu konuda Ümraniye 2. Asliye Hukuk Mahkemesince davalı tarafından yapılan tebligatın usulüne uygun olmadığı ve tebligat yapıldığının davalı tarafından ispatlanamadığı gerekçesiyle davanın kabulüne ve ilk hükümde direnilmesine karar verilmiştir (bkz. § 21).

124. Davalının temyizi üzerine, Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 4/7/2012 tarihli ilâmiyla davalı tarafından, kamulaştırma kararına ilişkin belgelerin usulüne uygun olarak tebliğ edildiği ve 30 gün içinde dava açılmadığı dolayısıyla davanın reddine karar verilmesi gerekirken, kabulüne karar verilmesinin doğru olmadığı belirtilerek, direnme hükmünün bozulmasına karar verilmiştir (bkz. § 22). Anılan bozma kararı, kamulaştırma kararının tebliğinden itibaren 30 günlük hak düşürücü süre içinde dava açılmadığı için verilmişse de karar içeriğinde, *“Öte yandan davadaki talep sonucunun ıslah yoluyla artırılması ya da değiştirilmesi için o hakkın maddi hukuk açısından mevcut bulunması gerekir. Hiç var olmayan veya başlangıçta var olmakla birlikte hak düşürücü süre nedeniyle ortadan kalkan bir hak için usul hukukunun kurum ve kuralları kullanılarak talepte bulunulması mümkün değildir. Yine dava yoluyla bir hak talebinde bulunulması için o hakkın maddi hukuk bakımından mevcut bulunması gerektiğinden, hak düşürücü sürenin geçmesiyle özü ortadan kalkan bir hak için kamulaştırmamız el atmadan söz edilerek bedel istenemeyeceği kuşku ve duraksamadan uzaktır.”* şeklinde gerekçe oluşturulduğu da anlaşılmıştır.

125. Başvuru konusu olayda, kamulaştırma işlemine ilişkin belgelerin başvurularda tebliğ edilip edilmediği hususunda Derece Mahkemesi ve Yargıtay tarafından farklı değerlendirmeler yapılmışsa da yukarıda da açıklandığı üzere, başvurularda ait taşınmazın kamulaştırılmasına karar verildiği halde bedelinin ödenmediği ve bu durumun mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği dikkate alındığında, kamulaştırma kararının tebliğinden itibaren 30 gün içinde dava açılmaması nedeniyle davanın reddine karar verilmesi, mülkiyet hakkını, özü itibarıyla ortadan kaldırdığı şeklinde değerlendirilemez.

126. Somut olayda davalı tarafından kamulaştırılmasına karar verilen taşınmazın kamulaştırma bedelinin başvurularda ödenmediği, dolayısıyla kanuna uygun bir kamulaştırma işleminin olmadığı, bu durumun kamulaştırmamız el atma niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır. Bedel ödenmediği için başvurularda kamulaştırılmasına karar verilen taşınmaz üzerinde mülkiyet haklarının devam ettiği açıktır. Zira 25/8/1977 tarihinde Niyazi Tunca ve Naime Tıgılı'ya usulüne uygun olarak kamulaştırma işleminin ve ilgili belgelerin tebliğ edildiği kabul edilse dahi, taşınmazın halen başvurularda adına tapuya kayıtlı olduğu ve İdare adına tescil edilmediği, İdarenin bu yönden bir girişiminin de olmadığı dikkate alındığında, kamulaştırılmasına karar verilen ancak henüz kamulaştırılmayan ve bedeli ödenmeyen taşınmaz yönünden başvurularda mülkiyet haklarının bulunduğu kuşku yoktur.

127. Taşınmazın halen başvurularda adlarına tapuya kayıtlı olduğu ve bedelinin ödenmediği dikkate alındığında, başvurularda kamulaştırma işlemine karşı 30 gün içinde dava açmaması nedeniyle taşınmazın bedelinin ödenmesi amacıyla dava açmalarının mümkün olmadığı şeklindeki bir sonuç, mülkiyet hakkı ile birlikte hak arama özgürlüğünün de ihlali niteliğinde olabileceği gibi, bu taşınmaza ilişkin kamulaştırma kararına dayalı olarak tescil davası açılmasını İdareden beklemek de başvurularda açısından hukuki belirsizlik meydana getirecektir. Dolayısıyla kamulaştırma kararı alınan taşınmaza ilişkin olarak, İdare tarafından taşınmaza yapılan müdahale ile başvurunun taşınmaz üzerindeki mülkiyet hakkı arasında adil bir dengenin kurulması gerekir. Bu adil dengenin kamu yararına tahsis edilen ve bu yönden meşru bir amacı olan kamulaştırma konusu taşınmaz bedelinin başvurularda ödenmesi ile telafi edilebileceğinde kuşku yoktur. Tapu sicilinde başvurularda

adına tescilli taşınmazın “kamulaştırılacaktır” şeklindeki şerhe rağmen İdare tarafından kamulaştırma işleminin tamamlanmadığı ve taşınmazın bedelinin ödenmediği, dolayısıyla tazminat ödenmeksizin mülkiyetin kaybettirilmesinin başvurucuların mülkiyet hakkına orantılı bir müdahale olmadığını gösterdiği ve mülkiyet haklarını ihlal ettiği anlaşılmaktadır.

128. Sonuç olarak, halen başvurucular adına tapuya kayıtlı taşınmazın, kamulaştırma kararı alınarak başvurucuların anılan taşınmazı satın aldıkları tarihten sonra tapu kaydına “*DSİ Genel Müdürlüğüne kamulaştırılacaktır*” şerhinin konulmasına rağmen, kamulaştırma işleminin tamamlanmadığı ve taşınmazın bedelinin başvuruculara ödenmediği dikkate alındığında, taşınmaz üzerinde mülkiyet hakları bulunduğu şüphesiz olan başvurucuların, İdare tarafından el atılan ve bedeli ödenmeyen taşınmaz bedelinin ödenmesi amacıyla açtıkları davanın reddine karar verilmesinin mülkiyet haklarını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır.

129. Belirtilen nedenlerle, başvurucuların Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun’un 50. Maddesi Yönünden

130. Başvurucular, mülkiyet haklarının ihlal edildiğinin tespitini, yasal faiziyle birlikte maddi tazminat ve yargılama giderlerinin ödenmesini talep etmişlerdir.

131. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, başvurucuların haklarının ihlal edildiğinin tespiti halinde, daha önce verilen kararlar doğrultusunda hakkaniyete uygun bir tazminata karar verilmesinin yerinde olabileceğini bildirmişti.

132. 6216 sayılı Kanun’un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesi şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. Ancak yerindelik denetimi yapılamaz, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez.

Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

133. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, mülkiyet hakkının ihlali iddiası yönünden Anayasa’nın 35. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere kararın ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

134. Başvurucular tarafından, Mahkemece belirlenen taşınmazın değeri doğrultusunda maddi tazminat talebinde de bulunulmuş olup, mevcut başvuruda Anayasa’nın 35. maddesinin ihlal edildiği tespit edilerek yeniden yargılama yapılması yolunun açıldığı dikkate alındığında, başvurucuların maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

135. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucuların;

1. Mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

3. İhlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere kararın İstanbul Anadolu 13. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine,

B. Başvurucuların tazminata ilişkin taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucuların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

10/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Alparslan ALTAN

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ